

Raad voor de
rechtspraak

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

(088) 3610000
www.rechtspraak.nl

datum 20 november 2025
ons kenmerk
onderwerp Aanbevelingen kabinetsbeleid – de Rechtspraak

Geachte heer Buma,

Met deze brief wil ik u namens de Rechtspraak in Nederland veel succes wensen met uw opdracht van de Tweede Kamer om onder meer een agenda op te stellen die antwoord geeft op de grote vraagstukken die bepalend zijn voor de toekomst van Nederland. Een belangrijke opdracht, want na jaren van onzekerheid hebben mensen behoefte aan stabiliteit en concrete oplossingen voor maatschappelijke problemen.

Het is belangrijk dat de politiek maatschappelijke vraagstukken zelf oppakt, zich aan de eigen regels houdt en zorgt dat uitvoeringsinstanties hun werk adequaat kunnen doen. De afgelopen jaren hebben we gezien wat er gebeurt als oplossingen uitblijven of regels met voeten worden getreden: de rechter wordt dan regelmatig gedwongen om in voorliggende zaken de overheid op basis van het recht te corrigeren. Dit ondergraaft het publieke vertrouwen in de (instituten van de) democratische rechtsstaat en zorgt voor toenemend anti-institutioneel sentiment. Daarbij wordt de rechtspraak vaak als hindermacht neergezet die oplossingen tegenhoudt, in plaats van als de constructieve, noodzakelijke derde staatsmacht die hij in werkelijkheid is en ook wil zijn.

Het is in onze ogen hoopgevend om te zien dat u de handsschoen oppakt door op een vijftal thema's naar gezamenlijke oplossingen te zoeken. Dit is niet alleen goed voor de direct betrokkenen die uitkijken naar die oplossingen, maar ook een mogelijk begin van het herstel van het vertrouwen dat mensen hebben in het probleemoplossend vermogen van onze overheid. Daarnaast biedt het een uitgelezen kans om niet alleen deze concrete problemen aan te pakken, maar ook de onderliggende basis van onze samenleving – de democratische rechtsstaat – te versterken. Met deze brief geef ik u graag een aantal aanbevelingen mee die daarbij kunnen helpen.

Raad voor de
rechtspraak

datum 20 november 2025

kenmerk

pagina 2 van 4

Weerbare rechtsstaat

- Neem waarborgen voor onafhankelijke rechtspraak expliciet in de wet op. Wij pleiten ervoor om de Raad voor de rechtspraak een grondwettelijke positie te geven en de rol van de minister bij benoemingen van de leden van deze Raad af te schaffen.
- Blijf Rechtspraak in twee instanties als uitgangspunt hanteren. Hieraan tornen om de urgente problemen van vandaag op te lossen, kan ertoe leiden dat de rechtsbescherming van morgen tekortschiet. Niet zelden wordt geopperd om beroepsmogelijkheden bij maatschappelijk urgente dossiers – bijvoorbeeld bij woningbouw en migratie – te beperken. Het is belangrijk te beseffen dat het hier gaat om spelregels voor de overheid met betrekking tot de rechtsbescherming van mensen in een veel zwakkere positie. Natuurlijk moeten rechterlijke procedures zo snel mogelijk verlopen, en op dit vlak heeft de Rechtspraak onmiskenbaar een verantwoordelijkheid. Maar we moeten oppassen dat de begrijpelijke politieke wil om problemen op te lossen niet ten koste gaat van de rechtsbescherming van mensen.
- Maak constitutionele toetsing door de individuele rechter mogelijk. Ondanks breed politiek draagvlak zijn vorige kabinetten er nog niet in geslaagd om het mogelijk te maken dat Nederlandse burgers zich bij de rechter kunnen beroepen op de Grondwet, de belangrijkste wet van ons land. Constitutionele toetsing leidt tot een verbeterde rechtsbescherming van burgers, organisaties en bedrijven in ons land.
- Bescherm de geest van onze vrije democratische rechtsstaat door te investeren in voor de jeugd aansprekend burgerschapsonderwijs. In tijden dat Nederland en Europa om begrijpelijke (geopolitieke) redenen investeren in defensie is het essentieel dat iedereen in ons land weet wát we beschermen: onze manier van leven. Onze samenleving kan niet alleen worden beschermd met meer wapens en defensie. Een toekomstige generatie met een kritisch denkvermogen, die onderscheid kan maken tussen feiten en desinformatie, en die de meerwaarde van de verworvenheden van de democratische rechtsstaat ziet, is van even groot belang.
- Draag zorg voor een stabiele en robuuste begroting voor instanties die de democratische rechtsstaat vormen, óók bij economische tegenwind. Dit stelt deze organisaties, waaronder de Rechtspraak, in staat om ook in de toekomst te blijven voldoen aan de vraag van de samenleving en om al ingezette bewegingen die een lange adem vergen, door te zetten.
- Heb aandacht voor de digitale weerbaarheid van deze organisaties, ook voor wat betreft de digitale soevereiniteit van Nederland, en voor het ontwerpen van (aanvullende) kaders en regelgeving met betrekking tot de inzet van kunstmatige intelligentie door publieke organen.

Toegankelijke Rechtspraak

- Heb oog voor de meest kwetsbaren in onze samenleving, want juist zij hebben onze gezamenlijke hulp nodig. Rechters luidden al meermaals de noodklok over de uitdagingen in de jeugdzorg en de jeugdstrafrechtken. Wij vragen u met klem duurzaam aandacht te houden voor deze belangrijke vraagstukken en te blijven investeren in de betrokken organisaties.

Raad voor de
rechtspraak

datum 20 november 2025

kenmerk

pagina 3 van 4

- Hetzelfde geldt voor onze zorgen over de grote groep burgers met schulden die zich moeilijk staande kan houden in de samenleving. Geef de civiele rechter de bevoegdheid tot het opleggen van een realistische betaalregeling door het *Wetsvoorstel opleggen betalingsregeling door de rechter* verder te brengen.
- Verlaag de griffiekosten in civiele en bestuursrechtelijke zaken, en zorg – in lijn met de aanbevelingen van de commissie Van der Meer II – voor adequate rechtsbijstand voor de mensen die dat nodig hebben. De toegang tot de rechter is een grondrecht en mag nooit afhankelijk zijn van de financiële situatie van mensen.
- Verleen in navolging van voorgaande kabinetten politieke steun aan succesvolle innovaties op het gebied van maatschappelijk effectieve rechtspraak (MER), zoals wijkrechtspraak en schuldenaanpak, zodat dergelijke vernieuwingen landelijk kunnen worden ingevoerd.
- Dring het te grote aantal beroepen tegen niet tijdig beslist door te investeren in uitvoeringorganisaties, zodat mensen beter en sneller geholpen worden door de overheid. Hierdoor zullen mensen zich minder vaak genoodzaakt zien om naar de rechter te stappen. Het afschaffen van dwangsommen, omdat deze hinderlijk zijn voor de overheid, zorgt ervoor dat de laatste stok achter de deur verdwijnt en vermindert hiermee de rechtsbescherming van mensen. Een door de rechter opgelegde dwangsom is geen afkooptom, maar een stevig signaal aan de overheid om de eigen regels te respecteren.

Strafrecht

- Gebruik het strafrecht niet als de oplossing voor alle maatschappelijke problemen. Door eerder adequaat op te treden in het zorgdomein – dat daarvoor voldoende geëquipeerd moet zijn – kan worden voorkomen dat mensen onnodig in de nu al overvolle strafrechtketen belanden. Dit draagt bij aan een veiligere samenleving en aan het voorkomen van onnodige slachtoffers én daders. Daarnaast is de capaciteit van gevangenissen en tbs-klinieken zeer schaars, waardoor zelfs de uitvoering van rechterlijke uitspraken onder druk komt te staan.
- Laat rechters hun werk doen door ze de mogelijkheid te blijven bieden om maatwerk te leveren. Wij zijn voorstander om van elektronische detentie een hoofdstraf te maken. Het kan een rechtvaardige, passende en effectieve sanctie zijn in concrete zaken. We zijn nadrukkelijk geen voorstander van voorstellen die leiden tot de inperking van het instrumentarium van de rechter, zoals (de uitbreiding van) het taakstrafverbod. Dit verbod kan leiden tot rechterlijke oordelen die niet proportioneel en rechtvaardig zijn.

Onze mensen

- Wij roepen op oog te hebben voor de uitvoering bij (nieuwe) wetgeving en beleid die een onnodig en onevenredig zwaar beslag leggen op onze organisatie. Een goed voorbeeld zijn de verwachte werklastconsequenties van het Asiel- en Migratiepact dat medio juni 2026 in werking treedt. Voorkomen moet worden dat dit proces verder wordt verzwakt, zoals door de eerdere invoering van de wetsvoorstellen *Asielnoodmaatregelenwet* en *Tweestatusstelsel*.

datum 20 november 2025
kenmerk
pagina 4 van 4

- We vragen aandacht voor het feit dat de werkdruk binnen onze organisatie al jarenlang hoog is. Dit vraagt veel van onze mensen, die elke dag met toewijding zorgdragen voor onafhankelijke, onpartijdige en professionele rechtspraak. Door een krappe arbeidsmarkt en de uitstroom van mensen die de pensioenleeftijd bereiken, is het essentieel om betrokken en bekwame mensen te blijven aantrekken en behouden. Dit vraagt om blijvende investeringen in de toekomst.

Verantwoordelijkheid

Het proces dat u nu samen met de heer Jetten en de heer Bontenbal doorloopt, staat midden in onze parlementaire traditie. Een traditie van samenwerking, compromissen sluiten en het nemen van verantwoordelijkheid. Ik hoop dat wij met deze brief op een positieve manier hebben kunnen bijdragen aan dit proces. We wensen u veel succes met het afronden van uw bijzondere opdracht.

Vanzelfsprekend zijn wij altijd bereid tot verdere toelichting.

Hoogachtend,

Henk Naves,
Voorzitter Raad voor de rechtspraak